

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی

برنامه

مقطع کارشناسی

مجموعه آموزشی زبان و ادبیات فارسی

فهرست مطالب

فصل ۱) اصول حاکم بر تدوین برنامه

۱-۱. برخورد علمی با برنامه‌ریزی درسی با تأکید بر مدیریت پویا

۱-۲. تأکید بر محتوای اصلی برنامه

۱-۳. کارآمدی و خود-تنظیمی آموزشی

۱-۴. تأکید بر اهمیت پژوهش

فصل ۲) تعاریف واژگان و ساختار برنامه

۲-۱. برخی از پیامدهای اصول حاکم

۲-۲. تعاریف واژگان

۲-۳. ساختار برنامه

فصل ۳) برنامه مقطع کارشناسی زبان و ادبیات فارسی

۳-۱. جدول ۱: دروس عمومی

۳-۲. جدول ۲: دروس پایه

۳-۳. جدول ۳: دروس اصلی

۳-۴. جدول ۴: دروس تخصصی

۳-۵. جدول ۵: دروس اختیاری

فصل ۴) سرفصل دروس

۴-۱. سرفصل دروس پایه رشته «زبان و ادبیات فارسی»

۴-۲. سرفصل دروس اصلی رشته «زبان و ادبیات فارسی»

۴-۳. سرفصل دروس تخصصی رشته «زبان و ادبیات فارسی»

۴-۴. سرفصل دروس اختیاری رشته «زبان و ادبیات فارسی»

فصل ۵) جدول دیگر پیشنهادها برای اجرای مناسب تر برنامه

فصل ۱

اصول حاکم بر تدوین برنامه

برنامه حاضر بر مبنای «اصول حاکم بر تدوین برنامه‌های درسی دانشگاهی» مصوب جلسه شماره ۲-۶۹۶ مورخ ۸۷/۸/۱۱ شورای برنامه‌ریزی (آموزش عالی) تنظیم شده است. در همین راستا، این فصل با تأکید بر برخی از این اصول و پیامدهای آنها، برخی ویژگی‌های اصلی برنامه را مورد توجه قرار خواهد داد.

۱-۱. برخورد علمی با برنامه‌ریزی درسی با تأکید بر مدیریت پویا

۱-۱-۱. در تنظیم و تدوین برنامه تلاش شده است تا همه اجزاء برنامه، اعم از ساختار یا محتوا، بر پایه دلایل و نتایج حاصل از اصول حاکم تعیین شوند. به همین دلیل، طراحی برنامه بر مبنای یک فرایند منطقی صورت گرفته و در نهایت، اهداف هر بخش از برنامه دقیقاً بیان شده و سپس براساس آن تکمیل شده است.

۱-۱-۲. در تدوین برنامه، اصول مدیریت پویا و استفاده از «خود-تنظیمی» مورد تأکید قرار گرفته و از تکیه بر پیش‌فرض‌های ساختاری یا مدیریتی در باب تضمین کیفیت تا حد امکان پرهیز شده است. در این دیدگاه، تضمین حداقل‌های آموزشی در چارچوب مصوب برنامه و از طریق وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صورت گرفته است و تضمین بقیه استانداردها با تنظیمات و اجرای بقیه برنامه بر عهده مجری خواهد بود.

۱-۲. تأکید بر محتوای اصلی برنامه

ضمن تأکید بر انعطاف‌پذیری، حداقل‌های آموزشی به‌عنوان محتوای اصلی برنامه در قالب دروس الزامی و انتخابی در آن گنجانده شده‌اند. در این راستا، هسته برنامه، محتوای اصلی و تخصصی هر رشته را تضمین می‌کند و دروس مشترک پایه نیز برای تضمین معلومات عمومی و جامعیت علمی برنامه در یک پایه خاص طراحی شده‌اند.

۱-۳. کارآمدی و خود-تنظیمی آموزشی

۱-۳-۱. عدم همگونی دانشجویان پذیرفته شده در دانشگاه‌ها، به‌ویژه در رشته‌های علوم و نیز تنوع انگیزه‌ها، علایق و استعدادها، این‌گونه دانشجویان در نظر گرفته شده است (مخصوصاً در شرایط فعلی که پذیرش به‌صورت متمرکز از طریق کنکور سراسری انجام می‌شود).

۱-۳-۲. آینده شغلی و به‌ویژه محدودیت‌های موجود در بازار کار و تغییرات موجود در این زمینه با توجه به توانایی‌های متفاوت دانشجویان پذیرفته شده، در نظر گرفته شده است.

- ۳-۳-۱. توانایی‌های مختلف دانشگاه‌ها در زیرشاخه‌های مختلف رشته‌های مورد نظر و همچنین مزیت‌های بومی و تنوع کادر هیئت علمی آموزشی و پژوهشی، در نظر گرفته شده است.
- ۴-۳-۱. عدم امکان بازنگری مستمر و متمرکز در کشور مورد توجه بوده و عامل‌های متضمن «خود-تنظیمی» برنامه با پس‌خورد منفی در جهت اعمال عوامل لازم برای بازنگری در دروس و استاندارد آن‌ها، تأمین هیئت علمی در رشته‌های مورد نظر جامعه و بازار کار و نظایر آن در نظر گرفته شده است.
- ۵-۳-۱. تنوع علایق و همچنین ایجاد محمل مناسب برای ادامه تحصیل در رشته‌های «بین‌رشته‌ای» (interdisciplinary) با تأکید بر عدم لزوم تصویب برنامه‌های متعدد در نظر گرفته شده است.

۴-۱. تأکید بر اهمیت پژوهش

- ضمن تأکید بر لزوم ارائه مناسب برنامه با استانداردهای مورد نظر؛
- ۱-۴-۱. استفاده بهینه از وقت استادان و عدم تشویق به ایجاد دروس تکراری در نظر گرفته شده است. امکان ارائه دروس متنوع و تخصصی با تأکید بر لزوم ایجاد زمان لازم برای استادان برای به‌روز ماندن و پرداختن به پژوهش در نظر گرفته شده است.
- ۲-۴-۱. تضمین تشکیل آسان و بدون مشکل کلاس‌ها و عدم تشویق به ارائه مکرر یا موازی کلاس‌ها در نظر گرفته شده است.
- ۳-۴-۱. تشکیل کلاس‌ها با تنوع دانشجویی (در حد امکان) برای آشنایی بیشتر دانشجویان با رشته‌های مجاور و مشابه و اغناء بیشتر کلاس‌ها و تمرکززدایی علمی در نظر گرفته شده است.
-

فصل ۲

تعاریف واژگان و ساختار برنامه

در این فصل ابتدا به بررسی پیامدهای اصول مطرح شده در فصل ۱ خواهیم پرداخت و سپس ساختار کلی برنامه را بر مبنای موارد مذکور ارائه خواهیم کرد.

۱-۲. برخی از پیامدهای اصول حاکم

برخی پیامدهای این اصول عبارتند از:

۱-۱-۲. چارچوب برنامه باید دارای یک ساختار کلی از پیش تعیین شده باشد که در آن فقط حداقل‌های لازم تثبیت شوند و تعیین دیگر جزئیات باید بر عهده مجری گذاشته شود.

۲-۱-۲. برنامه باید دارای یک ساختار بلوک-بلوک با روند سلسله مراتبی «کلی به جزئی» باشد، به این معنا که دروس بالاتر میان رشته‌های متعدد مشترک باشند و دروس خاص‌تر نیز به تدریج با نزول در سلسله مراتب مطرح شوند.

۳-۱-۲. هر بلوک از برنامه باید با اهداف مشخص تنظیم یابد و بر مبنای این اهداف سیاست‌گذاری و تکمیل شود (چه از لحاظ تعداد واحد و چه از لحاظ محتوای دروس).

۴-۱-۲. دروس اجباری در برنامه باید فقط در حد ضرورت و فقط برای تضمین حداقل‌های آموزشی در نظر گرفته شوند و دیگر دروس نیز باید در یک قالب انعطاف‌پذیر با اهداف مشخص ارائه شوند.

۵-۱-۲. برنامه باید شامل یک «هسته» مشخص باشد که تضمین‌کننده حداقل‌های لازم در هر رشته است.

۶-۱-۲. برنامه باید دارای یک بخش با حجم مناسبی مرتبط با دروس اختیاری/کهاد باشد.

۲-۲. تعاریف واژگان

اکنون به تعریف واژگانی می‌پردازیم که در این برنامه به کار رفته‌اند.

۱-۲-۲. برنامه

به برنامه ارائه شده در این مجموعه و جزئیات محتوا و مقررات مربوطه اشاره دارد، که در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای اجرا در کلیه دانشگاه‌ها مصوب می‌شود (این مفهوم با برنامه درسی که نهایتاً در هر یک از دانشگاه‌ها اجرا خواهد شد متفاوت است).

۲-۲-۲. مجموعه آموزشی

مجموعه‌ای از رشته‌های مختلف است که دارای جنبه‌های مشترک علمی-آموزشی هستند و اساساً در برنامه درسی آن‌ها وجود دروس مشترک امکان‌پذیر است.

۲-۲-۳. ضوابط «در اختیار دانشگاه»

ضوابطی در برنامه درسی هستند که توسط مرجع ذیصلاح در دانشگاه تثبیت می‌شود و پس از آن، رعایت آن‌ها در زیر مجموعه‌های مربوطه (نظیر دانشکده-گروه-دانشجو) الزامی است. اختیار تعیین این ضوابط می‌تواند به زیر مجموعه‌های مربوطه با رعایت سلسله مراتب تفویض شود، مگر عبارت «فقط در اختیار دانشگاه» به کار رفته باشد (مثال: معافیت دروس و...).

۲-۲-۴. ضوابط «در اختیار دانشکده»

مشابه ۲-۲-۳ است اما در باب «دانشکده» تعریف می‌شود.

۲-۲-۵. ضوابط «در اختیار گروه»

مشابه ۲-۲-۳ است اما در باب «گروه» تعریف می‌شود. چنانچه در دانشکده‌ای گروه وجود نداشته باشد، تصمیم‌گیری درباره اختیارات مربوطه به عهده دانشکده خواهد بود.

۲-۲-۶. ضوابط «در اختیار دانشجو»

ضوابطی در برنامه درسی هستند که اساساً در چارچوب سایر مقررات بدون محدودیت ویژه و در اختیار دانشجو هستند (هدایت استاد راهنما از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است).

۲-۲-۷. درس «الزامی»

درسی است که با سرفصل معین در برنامه مشخص شده و اخذ آن با رعایت سایر مقررات برنامه توسط دانشجو الزامی است.

۲-۲-۸. درس «انتخابی»

درسی است که اخذ آن با رعایت سایر مقررات برنامه از بین جدولی از دروس که چارچوب آن توسط برنامه مشخص شده است، الزامی است.

۲-۲-۹. درس «اختیاری»

درسی است که اخذ آن با رعایت سایر مقررات «در اختیار دانشجو» است.

۲-۲-۱۰. درس «پیش نیاز»

درسی است که اخذ و قبولی در آن قبل از درس دیگری الزامی باشد.

۲-۲-۱۱. درس «هم نیاز»

درسی است که اخذ آن هم زمان با درسی دیگر یا قبل از آن صورت می پذیرد.

۲-۲-۱۲. درس «پایه»

درسی است که در برنامه به دلیل آماده نمودن دانشجو برای گذراندن دروس اصلی و تخصصی رشته و یا به علت افزایش اطلاعات و تقویت بنیه علمی و عملی او و همچنین درک بهتر سایر دروس ارائه می شود.

۲-۲-۱۳. «گروه»

کوچک ترین واحد آموزشی است که برنامه را در یک رشته اجرا خواهد کرد. چنانچه در ساختار دانشگاه «گروه» موجود نباشد، کلیه وظایف و اختیارات به دانشکده منتقل می شود.

۲-۳. ساختار برنامه

۲۳ واحد	- دروس عمومی
۱۳ واحد	- دروس پایه
۹۱ واحد	- دروس اصلی
۲۱ واحد	- دروس تخصصی
۱۸ واحد	- دروس اختیاری

- اهداف هر یک از بخش های برنامه بدین شرح است:

۲-۳-۱. دروس عمومی (جدول شماره ۱)

این دروس در چارچوب آئین نامه های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تعیین می شوند.

۲-۳-۲. دروس مشترک پایه (جدول شماره ۲)

این بخش از برنامه شامل ۱۳ واحد درسی است که برای تضمین حداقل های لازم در دروس پایه پیش بینی شده است.

۲-۳-۳. دروس اصلی (جدول شماره ۳)

این مجموعه به ۹۳ واحد درسی تقسیم می‌شود.

۲-۳-۴. دروس تخصصی (جدول شماره ۴)

دروس این بخش شامل ۲۱ واحد است که دانشجویان موظف به اخذ و گذراندن آن‌ها در طول دوره می‌باشند.

۲-۳-۵. دروس اختیاری (جدول شماره ۵)

دروس این بخش از برنامه برای تضمین حداقل‌های لازم از محتوای تخصصی در هر یک از رشته‌های موجود در

برنامه تنظیم شده است و دانشجویان وظیفه دارد که در طول دوره تعداد ۴ واحد از این دروس را اخذ کنند.

فصل ۳

برنامه مقطع کارشناسی زبان و ادبیات فارسی

۳-۱. جدول ۱: دروس عمومی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت		
			نظری	عملی	جمع
۱	اخلاق و تربیت اسلامی (۱ و ۲)	۳	۵۱		۵۱
۲	معارف اسلامی (۱)	۲	۳۴		۳۴
۳	معارف اسلامی (۲)	۲	۳۴		۳۴
۴	تربیت بدنی (۱)	۱		۳۴	۳۴
۵	تربیت بدنی (۲)	۱		۳۴	۳۴
۶	زبان خارجی (۱)	۲	۱۷	۳۴	۵۱
۷	زبان خارجی (۲)	۲	۱۷	۳۴	۵۱
۸	تاریخ اسلام	۲	۳۴		۳۴
۹	فارسی (۱)				-
۱۰	فارسی (۲)				-
۱۱	متون اسلامی (آیات و احادیث)	۴	۶۸		۶۸
۱۲	زیست شناسی	۲			-
۱۳	انقلاب اسلامی و ریشه های آن از قرن سیزدهم	۲			-
جمع		۲۳	۲۵۵	۱۰۲	۳۷۴

توجه: دروس بندهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ هر یک دارای ارزش ۲ واحد بوده و ۲ درس از این ۳ درس باید توسط دانشجو انتخاب و گذرانده شود.

- ۴ واحد دروس فارسی ۱ و ۲ جزء دروس اصلی متون نظم و نثر منظور خواهد شد.

۲-۳. جدول ۲: دروس پایه

پیش نیاز با زمان ارائه درس	ساعت			واحد	نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری			
- -	۵۱		۵۱	۳	آئین نگارش	۱
- -	۳۴		۳۴	۲	بدیع	۲
- -	۳۴		۳۴	۲	تاریخ زبان فارسی	۳
- -	۳۴		۳۴	۲	دستور زبان فارسی (۱)	۴
دستور زبان فارسی (۱)	۳۴		۳۴	۲	دستور زبان فارسی (۲)	۵
- -	۳۴		۳۴	۲	مرجعشناسی و روش تحقیق (۱)	۶
	۲۲۱		۲۲۱	۱۳	جمع	

۳-۳. جدول ۳: دروس اصلی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عم لی	جمع	
۱	آشنائی با علوم قرآنی	۳	۵۱		۵۱	- -
۲	ادبیات معاصر	۲	۳۴		۳۴	- -
۳	ادبیات معاصر در نثر	۲	۳۴		۳۴	- -
۴	ادبیات معاصر در نظم	۲	۳۴		۳۴	- -
۵	زبان خارجه تخصصی	۶	۱۰۲		۱۰۲	زبان خارجی (۲)
۶	عروض و قافیه	۲	۳۴		۳۴	- -
۷	قرائت متون عربی	۱۰	۱۷۰		۱۷۰	- -
۸	قواعد عربی	۱۰	۱۷۰		۱۷۰	- -
۹	متون تفسیری فارسی	۲	۳۴		۳۴	- -
۱۰	متون نثر (۱)	۴	۶۸		۶۸	- -
۱۱	متون نثر (۲)	۴	۶۸		۶۸	متون نثر (۱)
۱۲	متون نثر (۳)	۶	۱۰۲		۱۰۲	متون نثر (۲)
۱۳	متون نثر (۴)	۴	۶۸		۶۸	متون نثر (۳)
۱۴	متون نظم (۱)	۴	۶۸		۶۸	- -
۱۵	متون نظم (۲)	۶	۱۰۲		۱۰۲	متون نظم (۱)
۱۶	متون نظم (۳)	۶	۱۰۲		۱۰۲	متون نظم (۲)
۱۷	متون نظم (۴)	۸	۱۳۶		۱۳۶	متون نظم (۳)
۱۸	متون نظم (۵)	۱۰	۱۷۰		۱۷۰	متون نظم (۴)
۱۹	نقد ادبی	۲	۳۴		۳۴	- -
جمع		۹۳	۱۵۸۱		۱۵۸۱	

۳-۴. جدول ۴: دروس تخصصی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	تأثیر قرآن و حدیث در ادب فارسی	۳	۵۱		۵۱	- -
۲	تاریخ ادبیات (۱)	۲	۳۴		۳۴	- -
۳	تاریخ ادبیات (۲)	۲	۳۴		۳۴	تاریخ ادبیات (۱)
۴	تاریخ ادبیات (۳)	۲	۳۴		۳۴	تاریخ ادبیات (۲)
۵	تاریخ ادبیات (۴)	۲	۳۴		۳۴	تاریخ ادبیات (۳)
۶	سبک شناسی (۱) نظم	۲	۳۴		۳۴	- -
۷	سبک شناسی (۲) نثر	۲	۳۴		۳۴	- -
۸	مبانی عرفان و تصوف	۲	۳۴		۳۴	- -
۹	معانی و بیان (۱)	۲	۳۴		۳۴	- -
۱۰	معانی و بیان (۲)	۲	۳۴		۳۴	معانی و بیان (۱)
جمع		۲۱	۳۵۷		۳۵۷	

۳-۵. جدول ۵: دروس انتخابی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	آشنائی با علوم اسلامی	۲	۳۴		۳۴	- -
۲	انقلاب اسلامی و زمینه های ادبی آن	۲	۳۴		۳۴	- -
۳	انواع ادبی	۲	۳۴		۳۴	- -
۴	روش تحقیق و مرجع شناسی (۲)	۲	۳۴		۳۴	- -
۵	غزلیات شمس	۲	۳۴		۳۴	- -
۶	مقدمات زبان شناسی	۲	۳۴		۳۴	- -
۷	نثر (۵)	۴	۶۸		۶۸	- -
۸	کلیات فلسفه اسلامی	۲	۳۴		۳۴	- -
جمع		۱۸	۳۰۶		۳۰۶	

• دانشجویان موظفند ۴ واحد از دروس اختیاری انتخاب و بگذرانند.